

Sygn. akt: III AUa 260/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak (spr.)

del. SSO Joanna Kasicka

Protokolant: st. sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2014 r. w Łodzi

sprawy **T. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o wysokość emerytury,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 21 listopada 2013 r., sygn. akt: VIII U 3106/13;

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz T. Z. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.**

III AUa 260/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 lutego 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, po ostatecznym rozpatrzeniu wniosku ubezpieczonego T. Z. z dnia 29 stycznia 2010 roku o emeryturę, przeliczył od dnia 1 stycznia 2010 roku emeryturę przyznaną ubezpieczonemu decyzją z dnia 2 lutego 2010 roku obniżając jej wysokość z 2 646 zł do emerytury najniższej, to jest do kwoty 657,10 zł, a po waloryzacji od 1 marca 2012 roku do kwoty 799,18 zł. Podstawę wymiaru obniżonego świadczenia organ rentowy obliczył z kwoty bazowej wynoszącej 2 578,26 zł oraz wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury 1,28% ustalonego z 10 lat kalendarzowych przypadających na okres od stycznia 1994 roku do grudnia 1963 roku. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto 40 lat i 4 miesiące (484 miesiące) okresów składkowych oraz 4 lata i 5 miesięcy okresów nieskładkowych (53 miesiące), a następnie wysokość świadczenia ustalono w proporcji 213 miesięcy ubezpieczenia w Polsce do 537 miesięcy ubezpieczenia za granicą. Tak ustalona emerytura brutto z polskiego ubezpieczenia wyniosła 316,99 zł, a po potrąceniu zaliczki wysokość świadczenia do wypłaty od 1 lutego 2013 roku wyniosła kwotę 190,20 zł.

Sąd Okręgowy w Łodzi po rozpoznaniu odwołania ubezpieczonego zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że przeliczył emeryturę ubezpieczonego poprzez przyjęcie do podstawy wymiaru świadczenia wynagrodzenia z dziesięciu kolejnych lat kalendarzowych 1972 – 1981, ustalając podstawy wymiaru składek z poszczególnych lat i wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 180,06 %.

Wyrok sądu pierwszej instancji zapadł w następującym stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy: ubezpieczony T. Z., urodzony (...), po raz pierwszy był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych w Polsce od 1 marca 1961 roku z tytułu zatrudnienia w (...), z którym stosunek pracy został rozwiązany 5 lipca 1961 roku. Z tego tytułu organ zaliczył ubezpieczonemu do uprawnień emerytalnych 4 miesiące i 5 dni okresów składkowych. Od 1 października 1961 roku ubezpieczony podjął studia dzienne na Politechnice (...), które ukończył 31 marca 1967 roku. W czasie studiów wyjechał na roczne praktyki do Anglii. Po zakończeniu studiów od 23 października 1967 roku do 31 października 1972 roku, a następnie od 1 grudnia 1973 roku do 31 grudnia 1981 roku (z niewielkimi przerwami pomiędzy poszczególnymi okresami zatrudnienia) podlegał ubezpieczeniom społecznym w Polsce (okoliczności bezsporne). Od 18 października 1972 roku do 2 listopada 1973 roku pracował w Wielkiej Brytanii (zaświadczenia brytyjskiego pracodawcy k. 29-31 akt ZUS). Brytyjska instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła podleganie T. Z. ubezpieczeniom społecznym w tym państwie przez 44 tygodnie, to jest około 11 miesięcy (pismo brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej k. 16-17 akt sprawy). W grudniu 1981 roku ubezpieczony wyjechał do Anglii, a stamtąd w 1982 roku wyemigrował do Kanady gdzie mieszka do dzisiaj. Kanadyjskim systemem ubezpieczeń społecznych został objęty w listopadzie 1982 roku. W 2010 roku ubezpieczony wystąpił o emeryturę z ubezpieczenia kanadyjskiego oraz z ubezpieczenia polskiego (bezsporne).

W poszczególnych latach zatrudnienia w Polsce podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne T. Z. wynosiła: w 1961 roku – 2497 zł, w 1972 roku – 56 907 zł, 1973 – 6 300 zł, 1974 – 98 786 zł, 1975 – 123 679 zł, 1976 – 125 597 zł, 1977 – 118 559 zł, 1978 – 119 245 zł, 1979 – 117 843 zł, 1980 – 103 669, 1981 – 74 528 zł (zaświadczenia o zarobkach w aktach ZUS), a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z lat 1972-81 wyniósł 180,06 %.

Sąd pierwszej instancji uwzględniając odwołanie wywiódł w uzasadnieniu skarżonego wyroku, że przedmiotem sporu w sprawie było ustalenie kiedy T. Z. podjął po raz pierwszy pracę za granicą i tym samym podlegał obowiązkowi ubezpieczenia. W ocenie Sądu Okręgowego w Łodzi organ rentowy mylnie przyjął, że pierwszym ubezpieczeniem T. Z. była praktyka studencka w Anglii. Zgromadzony bowiem w sprawie materiał dowodowy pozwala na ustalenie, że T. Z. w latach 1964-1965 odbywał praktykę studencką w Anglii. Nie było to zatrudnienie, gdyż za wykonywaną wówczas pracę otrzymywał jedynie drobne pieniądze. Jego zadaniem w czasie praktyk było zaznajomienie się ze stosowanymi w Anglii programami matematycznymi, nie zaś wykonywanie odpłatnej pracy. Dlatego też, jak wywiódł sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu skarżonego wyroku, trudno przyjąć, że T. Z. w 1964 roku podjął pracę i tym samym przystąpił do ubezpieczenia. Według sądu pierwszej instancji organ rentowy przy stosowaniu art. 18 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS winien przyjąć za pierwsze ubezpieczenie T. Z. za granicą zatrudnienie w Kanadzie w 1982 roku, a za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jego wynagrodzenia za pracę za lata 1972-1981.

Apelacja organu rentowego zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 18 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, podnosząc w uzasadnieniu apelacji, że brytyjska instytucja ubezpieczeniowa poświadczyła w formularzu E205 okres ubezpieczenia T. Z. od 29 lipca 1964 roku do 5 czerwca 1966 roku. Przy czym organ rentowy nie zaliczył ubezpieczonemu tego okresu do uprawnień, gdyż jak wywiódł przyznano mu emeryturę na podstawie umowy polsko-kanadyjskiej, a nie na podstawie uregulowań unijnych. Zatem według organu zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ubezpieczonego należy ustalić z lat 1954-1963, a w tym okresie ubezpieczony pracował tylko w 1961 roku, a zatem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z lat 1954-1963 należało ustalić na poziomie 1,28 %.

Powołując się na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego w wysokości podwójnej stawki minimalnej.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje: apelacja organu rentowego oparta jedynie na zarzucie naruszenia prawa materialnego jest bezzasadna. Poza sporem w rozpoznawanej sprawie jest, że ubezpieczony nie ma wymaganych okresów ubezpieczenia w Polsce uprawniających do emerytury. Dlatego też na mocy umowy polsko-kanadyjskiej przysługuje mu emerytura w odpowiedniej proporcji okresów ubezpieczenia w Polsce do okresów ubezpieczenia za granicą. Przy obliczaniu świadczenia z polskiego ubezpieczenia emerytalnego ma tutaj zastosowanie art. 18 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.z 2013 r., poz. 1440). W myśl tego artykułu podstawę wymiaru emerytury osoby mającej okresy ubezpieczenia za granicą ustala się na ogólnych zasadach wynikających z art. 15-17 tej ustawy, a zatem podstawę wymiaru składek ustala się z kolejnych następujących po sobie 10 lat z ostatnich 20 lat poprzedzających wniosek o emeryturę (art. 18 ust. 1), chociażby ubezpieczony w niektórych z tych lat przez okres roku lub w okresie krótszym niż rok nie pozostawał w ubezpieczeniu (art. 18 ust. 2). Wyjątek od tej zasady normuje ustęp 3 art. 18 ustawy, stanowiący, że jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą. Spór w przedmiotowej sprawie sprowadza się do wykładni ustępu 3 art. 18 ustawy, a w szczególności do rozumienia zwrotu: „przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą”. Według organu rentowego, opierającego się na wykładni literalnej, w przepisie tym chodzi o każdy, nawet krótkotrwały okres pobytu za granicą związany z obowiązkiem podlegania ubezpieczeniom społecznym za granicą, chociażby okres ten nie uprawniał do świadczeń emerytalnych z ubezpieczenia zagranicznego i chociażby po tym okresie nastąpił długoletni okres ubezpieczenia w Polsce umożliwiający obliczenie podstawy wymiaru składek z 10 kolejnych lat, po którym zainteresowany na stałe wyemigrował za granicę. Taka wykładnia tego przepisu doprowadziła organ rentowy do wniosku, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne należy obliczyć z kolejnych 10 lat poprzedzających okres, w którym uprawniony do emerytury przystąpił do ubezpieczenia po raz pierwszy za granicą w okresie przerwy przypadającej na studia wyższe w Polsce, mimo że po zakończeniu studiów ubezpieczony jeszcze przez wiele lat podlegał ubezpieczeniom emerytalnym w kraju. W konsekwencji organ obliczył podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne uprawnionego do emerytury z okresu, w którym nie mógł on podlegać ubezpieczeniom społecznym z powodu wieku oraz uczęszczania do szkoły podstawowej oraz ponadpodstawowej (w 1954 roku miał 11 lat) i w istocie obliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury z 4 miesięcy, dzieląc tę podstawę przez 10 lat. Zaprezentowana przez organ rentowy wykładnia art. 18 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie może być zaakceptowana, bowiem prowadzi do wniosków sprzecznych z celem tego przepisu. Jeżeli w konkretnym stanie faktycznym wykładnia literalna przepisu z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosków sprzecznych z celem ustawy należy sięgnąć do wykładni celowościowej. W polskim systemie emerytalnym dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 roku, co do zasady, wskaźnik podstawy wymiaru emerytury ustala się jako sumę podstaw wymiaru składek z 10 kolejnych lat kalendarzowych z okresu ostatnich 20 lat podlegania ubezpieczeniom i oblicza się stosunek tych sum do przeciętnych wynagrodzeń z tego okresu wyrażony procentowo (art. 15 ust. 1 i ust. 4). Podkreślenia wymaga, że wskaźnik ten oblicza się z okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym w Polsce. Stąd też dla osób, które bezpośrednio przed złożeniem wniosku o emeryturę przez 20 lat nie podlegały polskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych ustanowiono wyjątek określony w art. 18 ust. 3, umożliwiający obliczenie podstawy wymiaru emerytury tych osób z okresu 10 lat poprzedzających wyjazd za granicę na pobyt stały. W przypadkach krótkotrwałych przerw w przebiegu ubezpieczenia w Polsce przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury z polskiego systemu ubezpieczeń ma zastosowanie art. 16 ustawy, również do osób, o których mowa w art. 18 ust. 3 ustawy. Oczywistym jest, że ustanowienie wyjątku określonego w art. 18 ust. 3 ustawy jest uzasadnione tym, że osobom znajdującym się w opisanej w nim sytuacji faktycznej nie ma możliwości obliczenia podstawy wymiaru emerytury według mechanizmu przewidzianego w art. 15 ust. 1 ustawy, gdyż nie jest możliwe wybranie jakiegokolwiek dziesięciolecia pozwalającego na obliczenie podstawy wymiaru świadczenia. Stąd też, gdyby nie regulacja szczególna umożliwiająca przesunięcie okresu, z którego oblicza się podstawę wymiaru emerytury osobom tym w ogóle nie byłoby możliwe ustalenie wysokości świadczenia. Zatem w przepisie tym chodzi o ustalenie podstawy z okresów podlegania uprawnionego ubezpieczeniom w Polsce. Wyjątek określony w art. 18 ust. 3 ustawy nie stanowi podstawy

do przesunięcia 10-lecia, z którego obliczana jest podstawa emerytury o dalsze 10, 20 lat tylko dlatego, że w okresie, gdy w przebiegu ubezpieczenia uprawnionego do emerytury w Polsce występowały krótkotrwałe przerwy (rok lub krótsze) spowodowane wyjazdami zarobkowymi za granicę. W takich przypadkach zastosowanie ma art. 16 ustawy, stanowiący, że przy ustalaniu kolejnych 10 lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2, przyjmuje się lata kalendarzowe następujące bezpośrednio po sobie, chociażby ubezpieczony w niektórych z tych lat przez okres roku lub w okresie krótszym niż rok nie pozostawał w ubezpieczeniu. Zawarte w tym przepisie sformułowanie „nie pozostawał w ubezpieczeniu” odnosi się do ubezpieczenia w Polsce. Natomiast pojęcie „przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą” z art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej należy łączyć z wyjazdem za granicę na stałe. W rozpoznawanej sprawie ubezpieczony do końca 1981 roku podlegał polskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych, a do ubezpieczenia za granicą po raz pierwszy przystąpił w 1982 roku, a zatem zgodnie z regulacją zawartą w art. 18 ust. 3 ustawy podstawę jego emerytury należało obliczyć z dziesięciolecia 1972-1981.

Mając na uwadze powyższe wyrok sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, a apelacja organu rentowego jako pozbawiona podstaw podlega oddaleniu z mocy art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania za drugą instancję Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, przy uwzględnieniu stawki określonej w § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U.2013.490.,j.t.). Brak jest podstaw do uwzględnienia wniosku ubezpieczonego o podwyższenie stawki określonej tymi przepisami, gdyż pełnomocnik ubezpieczonego nie wykazał aby nakład pracy w przedmiotowej sprawie w postępowaniu apelacyjnym był wyższy od przeciętnego.